HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a opta)

3 februarie 2011 *

În cauza T-3/09,

Republica Italiană, reprezentată de P. Gentili, avvocato dello Stato,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată de doamna E. Righini și de domnii C. Urraca Caviedes și V. Di Bucci, în calitate de agenți,

pârâtă,

având ca obiect o cerere de anulare a Deciziei 2010/38/CE a Comisiei din 21 octombrie 2008 privind ajutorul de stat C 20/08 (fost N 62/08) pe care Italia intenționează să îl pună în aplicare prin modificarea schemei N 59/04 privind un mecanism temporar de protecție a sectorului construcțiilor navale (JO 2010, L 17, p. 50),

* Limba de procedură: italiana.

TRIBUNALUL (Camera a opta),

compus din doamna M.E. Martins Ribeiro, președinte, domnii S. Papasavvas și N. Wahl (raportor), judecători,

grefier: domnul N. Rosner, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 iunie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

Cadrul juridic

1 Articolul 1 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88 CE] (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41) prevede:

„În sensul prezentului regulament:

[…]

(b) «ajutor existent» înseamnă:

(i) […] orice ajutor care a existat înainte de intrarea în vigoare a tratatului în aceste state membre, respectiv schemele de ajutor și ajutoarele individuale puse în aplicare anterior și care se aplică și ulterior intrării în vigoare a tratatului;

(ii) ajutorul autorizat, respectiv schemele de ajutor și ajutoarele individuale care au fost autorizate de Comisie sau Consiliu;

[…]

(v) ajutorul considerat ajutor existent deoarece se poate dovedi că, în momentul punerii în aplicare, nu reprezenta un ajutor și că a devenit ajutor ulterior, datorită evoluției pieței comune și fără să fi fost modificat de statul membru. Atunci când anumite măsuri devin ajutoare ca urmare a liberalizării unei activități în conformitate cu dreptul comunitar, astfel de măsuri nu sunt considerate ajutor existent după data fixată pentru liberalizare;

(c) «ajutor nou» înseamnă orice ajutor, respectiv orice schemă de ajutor și orice ajutor individual care nu este ajutor existent, inclusiv modificările ajutoarelor existente;

[…]”

2 Regulamentul (CE) nr. 794/2004 al Comisiei din 21 aprilie 2004 de punere în aplicare a Regulamentului nr. 659/1999 (JO L 140, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 2, p. 42) prevede la articolul 4 alineatul (1) următoarele:

„În sensul articolului 1 litera (c) din Regulamentul […] nr. 659/1999, o modificare a unui ajutor existent înseamnă orice schimbare, alta decât modificările de natură pur formală sau administrativă care nu pot afecta evaluarea compatibilității măsurii de ajutor cu piața comună. Cu toate acestea, o creștere a bugetului inițial al unei scheme de ajutor existente cu până la 20 % nu se consideră o modificare a ajutorului existent."

3 În temeiul articolului 87 alineatul (3) litera (e) CE, Consiliul a adoptat Regulamentul (CE) nr. 1177/2002 din 27 iunie 2002 privind un mecanism temporar pentru protecția sectorului construcțiilor navale (JO L 172, p. 1). Acest regulament autorizase un astfel de mecanism pentru a ajuta șantierele navale comunitare care suferiseră un prejudiciu grav din cauza concurenței neloiale a șantierelor navale situate în Coreea [considerentul (3) al regulamentului]. Articolul 2 alineatele (2) și (3) din același regulament preciza că ajutoarele directe în favoarea anumitor contracte de construcție navală puteau fi considerate compatibile cu piața comună în cazul în care nu depășeau 6 % din valoarea contractuală și segmentul din piața relevantă a suferit un prejudiciu grav din cauza concurenței neloiale coreene.

4 Articolul 3 din Regulamentul nr. 1177/2002 condiționează acordarea ajutorului de notificarea sa, potrivit articolului 88 CE, către Comisie, care trebuia să examineze și să adopte o decizie în privința sa potrivit Regulamentului nr. 659/1999.

5 Articolul 2 alineatul (4), precum și articolele 4 și 5 din Regulamentul nr. 1177/2002 au următorul cuprins:

„Articolul 2

[…]

(4) Prezentul regulament nu este aplicabil unei nave livrate la mai mult de trei ani de la data semnării contractului final. Comisia poate, totuși, să prelungească acest termen de trei ani în cazul în care acest lucru se justifică prin complexitatea tehnică a proiectului de construcție navală în cauză sau de întârzieri rezultând din perturbări neprevăzute, importante și care pot fi justificate ale programului de lucru al unui șantier din cauza unor circumstanțe excepționale, imprevizibile și exterioare întreprinderii.

[…]

Articolul 4

Prezentul regulament este aplicabil contractelor finale semnate începând de la data intrării sale în vigoare până la expirarea sa, cu excepția contractelor finale semnate înaintea anunțării de către Comunitate în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* a inițierii procedurii de soluționare a litigiilor împotriva Coreei prin solicitarea de consultări potrivit memorandumului de acord privind normele și procedurile care reglementează soluționarea litigiilor ale Organizației Mondiale a Comerțului și contractelor finale semnate la o lună sau mai mult după publicarea de către Comisie în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* a unei comunicări prin care se anunță că procedura respectivă de soluționare a litigiilor este închisă sau suspendată întrucât Comunitatea consideră că procesul-verbal încheiat a fost pus efectiv în aplicare.

Articolul 5

Prezentul regulament intră în vigoare în ziua următoare datei publicării în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* și expiră la 31 martie 2004.

[…]”

6 Prin Regulamentul (CE) nr. 502/2004 al Consiliului din 11 martie 2004, de modificare a Regulamentului nr. 1177/2002 (JO L 81, p. 6), data expirării Regulamentului nr. 1177/2002 prevăzută la articolul 5 din acest regulament a fost reportată la 31 martie 2005.

Istoricul cauzei

7 La 15 ianuarie 2004, Republica Italiană a notificat o schemă de ajutoare prin care urmărea să aplice Regulamentul nr. 1177/2002 prin intermediul articolului 4 alineatul 153 din legge n° 350 su disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge finanziaria 2004) [Legea nr. 350 privind formarea bugetului anual și plurianual al statului (Legea finanțelor pentru anul 2004)] din 24 decembrie 2003 (supliment ordinar la GURI nr. 299 din 27 decembrie 2003, denumită în continuare „Legea nr. 350/2003”), dispoziție care preciza următoarele:

„Pentru a permite aplicarea [Regulamentului nr. 1177/2002], se alocă suma de 10 milioane de euro pentru anul 2004. Modalitățile de acordare a ajutorului se stabilesc prin decret al Ministerului Infrastructurii și Transporturilor. Eficacitatea dispozițiilor prezentului punct este subordonată, potrivit articolului 88 alineatul (3) [CE], aprobării prealabile a [Comisiei].”

8 Modalitățile de acordare a ajutorului au fost stabilite prin decreto ministeriale (Ministro delle Infrastrutture e dei Trasporti) recante attuazione del regolamento (CE) n. 1177/2002 del 27 giugno 2002 del Consiglio, relativo ad un meccanismo difensivo temporaneo per la costruzione navale (Decretul ministerial al Ministerului Infrastructurii și Transporturilor privind dispozițiile de aplicare a Regulamentului nr. 1177/2002, GURI nr. 93 din 21 aprilie 2004, denumit în continuare „Decretul ministerial din 2 februarie 2004”).

9 Prin Decizia din 19 mai 2004 privind schema de ajutoare N 59/2004 privind un mecanism temporar de protecție a sectorului construcțiilor navale, notificată cu numărul C(2004) 1807 (denumită în continuare „decizia de aprobare din 2004"), Comisia a aprobat schema notificată considerând că era conformă dispozițiilor Regulamentului nr. 1177/2002 și compatibilă cu piața comună (denumită în continuare „schema din 2004").

10 Considerând că alocarea inițială a 10 milioane de euro nu era suficientă pentru a acoperi totalitatea solicitărilor de ajutoare introduse înainte de expirarea Regulamentului nr. 1177/2002, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 502/2004, Republica Italiană a notificat Comisiei, la 1 februarie 2008, intenția sa de a aloca, prin intermediul articolului 2 alineatul 206 din legge n° 244 su disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge finanziaria 2008) [Legea nr. 244 privind formarea bugetului anual și plurianual al statului (Legea finanțelor pentru anul 2008)] din 24 decembrie 2007 (supliment ordinar la GURI nr. 300 din 28 decembrie 2007), 10 milioane de euro suplimentare bugetului consacrat schemei din 2004 (denumită în continuare „măsura notificată").

11 Prin scrisoarea din 30 aprilie 2008, Comisia a informat Republica Italiană cu privire la decizia sa de a iniția procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE în privința acesteia, în legătură cu măsura notificată. În plus, decizia de inițiere a procedurii a fost publicată în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* (JO 2008, C 140, p. 20). Comisia invita, în aceasta, toate părțile interesate să își prezinte observațiile în termen de o lună de la data publicării.

12 La 21 octombrie 2008, Comisia a adoptat Decizia 2010/38/CE privind ajutorul de stat C 20/08 (fost N 62/08) pe care Italia intenționează să îl pună în aplicare prin modificarea schemei N 59/04 privind un mecanism temporar de protecție a sectorului construcțiilor navale (JO 2010, L 17, p. 50) (denumită în continuare „decizia atacată"), al cărei articol 1 prevede:

„Ajutorul de stat pe care Italia intenționează să îl pună în aplicare prin modificarea schemei N 59/04 privind un mecanism temporar de protecție a sectorului construcțiilor navale și care presupune o majorare de 10 milioane de euro este incompatibil cu piața comună.

Prin urmare, ajutorul nu poate fi pus în aplicare."

13 În decizia atacată, Comisia a estimat că măsura notificată constituia un ajutor nou în sensul articolului 1 litera (c) din Regulamentul nr. 659/1999 și al articolului 4 din Regulamentul nr. 794/2004 și că acest ajutor nu putea fi considerat compatibil cu piața comună, deoarece Regulamentul nr. 1177/2002 nu mai era în vigoare și nu putea, așadar, să servească drept temei legal pentru aprecierea măsurii notificate. Comisia a precizat de asemenea că măsura amintită nu putea fi considerată compatibilă cu piața comună în temeiul Cadrului pentru ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale (JO 2003, C 317, p. 11) și că aceasta nu părea compatibilă cu piața comună nici în temeiul vreunei alte dispoziții aplicabile în materia ajutoarelor de stat.

14 În plus, Comisia a arătat că, în urma intrării în vigoare a Regulamentului nr. 1177/2002, Republica Coreea supusese atenției organului de soluționare a litigiilor (OSL) al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) problema legalității regulamentului menționat potrivit normelor OMC. La 22 aprilie 2005, un grup de experți creat de OSL ar fi publicat un raport în care se concluziona că Regulamentul nr. 1177/2002 și diverse scheme naționale care aplicau acest regulament existente la momentul la care Republica Coreea dedusese litigiul în fața OMC încălcau anumite norme ale OMC. La 20 iunie 2005, OSL ar fi adoptat raportul grupului de experți care recomanda Comunității aducerea Regulamentului nr. 1177/2002 și a schemelor naționale care îl aplică în conformitate cu obligațiile care îi reveneau în temeiul acordurilor încheiate în cadrul OMC.

Procedura și concluziile părților

15 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 2 ianuarie 2009, Republica Italiană a introdus prezenta acțiune.

16 Aceasta solicită Tribunalului anularea deciziei atacate.

17 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii;

— obligarea Republicii Italiene la plata cheltuielilor de judecată.

18 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a opta) a decis să deschidă procedura orală și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, a invitat părțile să se pronunțe cu privire la oportunitatea conexării prezentei cauze cu cauza T-584/08, în care o acțiune având același obiect fusese introdusă de societatea Cantiere navale De Poli SpA. După primirea observațiilor părților, care nu au ridicat nicio obiecție, aceste cauze au fost conexate, prin Ordonanța președintelui Camerei a opta din 2 iunie 2010, pentru buna desfășurare a procedurii orale, potrivit articolului 50 din Regulamentul de procedură.

19 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 16 iunie 2010.

În drept

20 În susținerea acțiunii sale, Republica Italiană invocă șapte motive, întemeiate pe calificarea eronată a măsurii notificate drept ajutor nou, pe încălcarea Regulamentului nr. 1177/2002, pe încălcarea articolelor 87 CE și 88 CE, pe încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și egalității de tratament, pe încălcarea principiului contradictorialității, pe luarea în considerare a normelor OMC în aprecierea compatibilității măsurii notificate cu piața comună și, respectiv, pe faptul că decizia atacată se întemeiază pe Comunicarea Comisiei către OMC din 20 iulie 2005 (denumită în continuare „Comunicarea către OMC").

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe calificarea eronată a măsurii notificate drept ajutor nou

Argumentele părților

21 Republica Italiană amintește că Regulamentul nr. 1177/2002 nu prevedea niciun plafon nominal în ceea ce privește cuantumul total al ajutoarelor pe care fiecare stat membru le putea acorda în temeiul Regulamentului nr. 1177/2002. În mod similar, schema din 2004, astfel cum a fost notificată Comisiei și aprobată de aceasta, nici nu ar fi precizat, nici nu ar fi limitat bugetul global care trebuia să fie alocat ajutoarelor destinate constructorilor navali. Singura limitare financiară cuprinsă în schema din 2004 ar fi fost cea precizată la articolul 2 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1177/2002, și anume „intensitatea maximă a ajutorului de 6 % din valoarea contractuală" înainte de acordarea ajutorului.

22 Cu alte cuvinte, angajamentul Republicii Italiene, astfel cum este prevăzut la articolul 4 punctul 153 din Legea nr. 350/2003 și în Decretul ministerial din 2 februarie 2004, ar fi fost nelimitat în ceea ce privește suma agregată a eventualelor ajutoare. Astfel, esența însăși a structurii schemei din 2004 ar fi implicat faptul că suma globală a ajutoarelor era *a priori* nedeterminabilă, întrucât aceasta depindea de numărul și de valoarea contractelor care suportau efectele nefaste ale concurenței neloiale coreene în perioada vizată de Regulamentul nr. 1177/2002, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 502/2004.

23 Suma inițială de 10 milioane de euro, prevăzută la articolul 4 alineatul 153 din Legea nr. 350/2003, nu ar fi fost decât o simplă alocare bugetară de natură pur indicativă pentru anul 2004, fiind fără efect asupra întinderii angajamentului și obligației legale a Republicii Italiene față de constructorii navali italieni care se confruntau cu concurența neloială coreeană. Pe de altă parte, aprecierea compatibilității schemei din 2004 cu piața comună ar fi trebuit să fie întemeiată numai pe dispozițiile Decretului ministerial din 2 februarie 2004, care nu conținea, ca și Regulamentul nr. 1177/2002, nicio limită financiară. Astfel, prin adoptarea deciziei de aprobare din 2004, Comisia nu ar fi acordat nicio importanță alocării financiare în valoare de 10 milioane de euro.

24 Prin urmare, suma finală și globală a cheltuielii publice nu ar fi făcut parte din structura schemei de ajutoare notificată Comisiei de Republica Italiană în 2004. Dimpotrivă, aceasta din urmă și-ar fi rezervat posibilitatea de a majora alocarea în anii următori.

25 În susținerea tezei sale potrivit căreia întinderea schemei din 2004 se bucura de independență în raport cu acoperirea financiară a acesteia, Republica Italiană arată că bugetul alocat schemei respective fusese deja majorat cu 1 milion de euro în 2005 fără să fie formulată vreo obiecție de către Comisie.

26 În consecință, considerând că suma inițială de 10 milioane de euro făcea parte integrantă din schema din 2004, Comisia ar fi apreciat în mod eronat faptele speței.

27 Pe de altă parte, această eroare ar fi condus Comisia să aplice în mod greșit mai multe dispoziții ale dreptului Uniunii Europene, în special articolul 87 alineatul (1) CE, articolul 88 alineatul (3) CE, articolul 1 litera (c) din Regulamentul nr. 659/1999 și articolul 4 din Regulamentul nr. 794/2004.

28 Măsura notificată nu ar putea fi considerată o modificare a schemei din 2004, întrucât noua alocare nu ar fi fost decât o operațiune de natură contabilă și nu ar fi afectat în niciun fel întinderea angajamentului și a obligației Republicii Italiene în raport cu constructorii navali italieni care făceau față concurenței neloiale coreene. Prin urmare, Comisia ar fi concluzionat în mod eronat că măsura notificată constituia un ajutor nou în sensul articolului 1 litera (c) din Regulamentul nr. 659/1999.

29 Alocarea menționată ar fi constituit, în realitate, o modificare cu caracter pur administrativ, în sensul articolului 4 din Regulamentul nr. 794/2004. În acest context, Republica Italiană arată că, prin majorarea bugetului alocat schemei din 2004, aceasta nici nu a modificat condițiile care guvernează aplicarea acestei scheme, nici nu a extins domeniul său de aplicare în timp.

30 Faptul că legiuitorul italian a considerat oportun să notifice Comisiei noua alocare nu ar fi relevant pentru a soluționa problema dacă este vorba despre un ajutor nou, întrucât o dispoziție națională nu poate prevala asupra normelor Uniunii.

31 Comisia solicită respingerea prezentului motiv susținând, în esență, că bugetul inițial de 10 milioane de euro alocat schemei din 2004 făcea parte integrantă din această schemă.

Aprecierea Tribunalului

32 Trebuie să se arate că ansamblul criticilor invocate de Republica Italiană în cadrul acestui prim motiv este întemeiat pe premisa potrivit căreia Comisia nu a considerat, în decizia de aprobare din 2004, și, de altfel, nu putea să considere că schema din 2004, astfel cum a fost notificată de Republica Italiană, implica un plafon financiar de 10 milioane de euro. Ar rezulta că măsura notificată, și anume alocarea suplimentară a 10 milioane de euro în 2008, nu ar constitui modificarea unui ajutor existent.

33 Pretențiile Republicii Italiene în această privință sunt construite, în esență, în jurul a două argumente, primul fiind întemeiat pe particularitatea Regulamentului nr. 1177/2002, iar cel de al doilea fiind bazat pe modul în care autoritățile italiene definiseră modalitățile de aplicare a Regulamentului nr. 1177/2002 în legislația națională.

34 În primul rând, în legătură cu argumentul potrivit căruia Regulamentul nr. 1177/2002 nu prevedea niciun plafon nominal în ceea ce privește cuantumul total al ajutoarelor pe care fiecare stat membru îl putea acorda în temeiul regulamentului menționat, trebuie să se constate că două elemente fundamentale din raționamentul Republicii Italiene nu sunt convingătoare.

35 În această privință, trebuie subliniat că Regulamentul nr. 1177/2002 este întemeiat pe articolul 87 alineatul (3) litera (e) CE. Prin urmare, ajutoarele pe care le vizează nu constituie decât o categorie de ajutoare care „pot fi considerate compatibile cu piața comună". Articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1177/2002 reproduce de altfel fidel acest text.

36 Prin urmare, deși astfel de ajutoare pot fi considerate compatibile cu piața comună, nu rezultă totuși de aici că ele au în mod necesar această caracteristică (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 15 octombrie 1996, IJssel-Vliet, C-311/94, Rec., p. I-5023, punctele 26-28).

37 Astfel, revine Comisiei sarcina de a verifica, în temeiul articolului 88 alineatul (3) CE, dacă aceste ajutoare îndeplinesc toate condițiile pentru a fi compatibile cu piața comună. Acest fapt este amintit de articolul 3 din Regulamentul nr. 1177/2002, care prevede în mod expres că articolul 88 CE și Regulamentul nr. 659/1999 se aplică ajutoarelor în cauză.

38 În plus, trebuie subliniat că Regulamentul nr. 1177/2002 se înscrie într-o lungă serie de măsuri adoptate de Consiliu, în temeiul articolului 87 alineatul (3) litera (e) CE, pentru a face față problemelor de competitivitate și de supracapacitate cu care au fost confruntate șantierele navale ale Uniunii. Aceste măsuri au urmărit întotdeauna un dublu obiectiv, și anume de a reduce diferența concurențială care separă șantierele navale europene de rivalii lor internaționali, pe de o parte, și de a asigura condiții echitabile și uniforme de concurență intracomunitară, pe de altă parte [a se vedea, cu titlu de exemplu, considerentele (2) și (6) ale Directivei 87/167/CEE a Consiliului din 26 ianuarie 1987 privind ajutoarele acordate în domeniul construcțiilor navale (JO L 69, p. 55), considerentele (5) și (9), precum și articolul 4 alineatul (5) din Directiva 90/684/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1990 privind ajutoarele acordate în domeniul construcțiilor navale (JO L 380, p. 27), și considerentele (3) și (6), precum și articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 1540/98 al Consiliului din 29 iunie 1998 privind stabilirea de noi reguli referitoare la ajutoarele acordate în domeniul construcțiilor navale (JO L 202, p. 1)].

39 Rezultă din cele ce precedă că, spre deosebire de ceea ce susține Republica Italiană, Comisiei îi era permis să integreze, în aprecierea compatibilității schemei din 2004 cu piața comună, bugetul alocat de Republica Italiană schemei respective, întrucât acest lucru îi permitea să supravegheze concurența intracomunitară în sectorul construcției navale.

40 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia schema din 2004 decurgea efectiv și numai din Decretul ministerial din 2 februarie 2004, care nu prevedea nicio limită bugetară, acesta trebuie să fie respins de la început. Astfel, norma națională de rang superior reprezentată de Legea nr. 350/2003, care prevede adoptarea unei norme inferioare, în speță Decretul ministerial din 2 februarie 2004, nu poate fi ignorată în aprecierea temeiului juridic al schemei din 2004.

41 Pe de altă parte, este cert că Legea nr. 350/2003, precizând că bugetul inițial al schemei de ajutoare se ridica la 10 milioane de euro, făcea parte din elementele pe care Republica Italiană le supusese examinării Comisiei în cadrul procedurii care a condus la decizia de aprobare din 2004.

42 În acest context, trebuie să se considere că argumentul Republicii Italiene potrivit căruia Comisia nu a acordat nicio importanță sumei de 10 milioane de euro în decizia de aprobare din 2004 nu poate fi reținut. Este incontestabil că schema din 2004 a fost aprobată de Comisie în forma în care a fost notificată de Republica Italiană. Astfel cum s-a menționat mai sus și cum reiese de altfel din considerentul (11) al deciziei de aprobare din 2004, bugetul inițial de 10 milioane de euro făcea parte din parametrii pe care Republica Italiană îi supusese aprecierii Comisiei. Astfel, în scrisoarea de transmitere a măsurii în cauză, s-a indicat că bugetul este limitat la 10 milioane de euro atât pentru anul 2004, cât și pentru cuantumul total alocat.

43 Prin urmare, Republica Italiană nu poate susține în mod valabil faptul că bugetul inițial atribuit schemei din 2004 nu era un element relevant pentru a soluționa problema dacă măsura notificată constituia sau nu constituia un ajutor nou.

44 În plus, faptul că Republica Italiană a alocat în 2005 1 milion de euro suplimentar bugetului schemei din 2004 nu are relevanță pentru a stabili dacă Comisia, în decizia atacată, a considerat în mod întemeiat că măsura notificată constituia un ajutor nou. Astfel, majorarea bugetară efectuată de Republica Italiană în 2005 nu a fost notificată niciodată Comisiei și ar putea, în orice caz, să fie considerată ca făcând parte din derogarea prevăzută la articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 794/2004, potrivit căreia o majorare care nu depășea 20 % dintr-un buget existent nu este considerată o modificare a unui ajutor existent.

45 În sfârșit și cu titlu neesențial, trebuie să se arate că eventuala compatibilitate a unui ajutor de stat cu piața comună nu este, ca atare, susceptibilă să afecteze definiția modificării unui ajutor existent și, astfel, obligația notificării sale prealabile către Comisie în temeiul articolului 88 alineatul (3) CE (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 21 iulie 2005, Xunta de Galicia, C-71/04, Rec., p. I-7419, punctele 26-31). Prin urmare, faptul că Republica Italiană a putut să notifice și eventual chiar să obțină aprobarea în 2004 a unui buget global de 20 de milioane de euro nu are efect asupra concluziei potrivit căreia Comisia putea să considere în mod valabil măsura notificată drept un ajutor nou.

46 Rezultă din toate cele ce precedă că premisa pe care se întemeiază prezentul motiv, și anume independența schemei din 2004 în raport cu bugetul inițial de 10 milioane de euro, este eronată. Prin urmare, nu se poate reproșa Comisiei că a considerat că măsura notificată constituia un ajutor nou în sensul dispozițiilor dreptului Uniunii, cum ar fi articolul 1 litera (c) din Regulamentul nr. 659/1999 și articolul 4 din Regulamentul nr. 794/2004.

47 Având în vedere cele ce precedă, se impune respingerea primului motiv.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea Regulamentului nr. 1177/2002

Argumentele părților

48 Republica Italiană subliniază afirmația Comisiei care figurează în considerentul (26) al deciziei atacate, potrivit căreia Regulamentul nr. 1177/2002 nu putea servi drept temei juridic pentru evaluarea măsurii notificate, întrucât regulamentul menționat nu mai era în vigoare la momentul notificării măsurii respective.

49 Potrivit acesteia, dintr-o lectură exactă a articolelor 2-5 din Regulamentul nr. 1177/2002, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 502/2004, rezultă că data expirării pe care o prevede, și anume 31 martie 2005, implică numai că contractele semnate după data menționată nu sunt susceptibile să beneficieze de schema instituită prin Regulamentul nr. 1177/2002. În schimb, nicio dispoziție din regulamentul respectiv nu ar implica faptul că acesta nu mai poate fi aplicat după 31 martie 2005 pentru contracte valabil semnate înainte de această dată. Dimpotrivă, din articolul 2 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1177/2002 ar reieși că plata ajutoarelor acordate în temeiul regulamentului menționat putea fi efectuată până la 31 martie 2008 sau, în ipoteza unei prelungiri pentru cazuri particulare, până la 31 martie 2011.

50 În această privință, Republica Italiană amintește că măsura notificată fusese adoptată la 24 decembrie 2007 și intrase în vigoare la 1 ianuarie 2008. Această măsură ar fi avut drept obiectiv să permită, din punct de vedere administrativ și contabil, plata ajutoarelor în favoarea tuturor contractelor de construcție navală semnate înainte de 31 martie 2005. Aceste contracte ar fi trebuit să respecte toate celelalte condiții ale Regulamentului nr. 1177/2002, inclusiv cea potrivit căreia livrarea trebuia să fie efectuată în timp de trei ani de la semnarea contractului, cu excepția cazului în care acest

termen era prelungit cu trei ani pentru unul dintre motivele prevăzute de regulamentul menționat. În consecință, ar fi evident că măsura notificată constituia o aplicare exactă a Regulamentului nr. 1177/2002 și că, atunci când nu a luat în considerare acest regulament în decizia atacată, Comisia a săvârșit o eroare de drept. Această eroare de drept ar justifica, prin ea însăși, anularea deciziei atacate.

51 Republica Italiană respinge argumentul Comisiei potrivit căruia contextul concurențial care a condus la adoptarea Regulamentului nr. 1177/2002 nu mai exista la momentul adoptării deciziei atacate. În această privință, în primul rând, Republica Italiană susține că argumentul Comisiei este inadmisibil, întrucât implică o limitare substanțială în executarea Regulamentului nr. 1177/2002 și nu figurează nici în decizia atacată, nici în decizia de aprobare din 2004.

52 În al doilea rând, Republica Italiană susține că argumentul Comisiei nu este întemeiat, întrucât aceasta nu a prezentat niciun element concret de natură să susțină afirmația potrivit căreia, în 2008, întreprinderile de construcție navală din cadrul Uniunii care încheiaseră contracte înainte de 31 martie 2005 nu mai suportau, în ceea ce privește aceste contracte, consecințele dumpingului coreean.

53 Comisia respinge argumentele Republicii Italiene.

Aprecierea Tribunalului

54 În cadrul acestui motiv, trebuie să se clarifice dacă Regulamentul nr. 1177/2002 putea fi aplicat după 31 martie 2005, data expirării sale, pentru a aprecia compatibilitatea măsurii notificate cu piața comună.

55 Este cert că, în decizia atacată, Comisia a considerat că Regulamentul nr. 1177/2002 nu putea servi drept temei juridic pentru aprecierea măsurii notificate, întrucât acesta expirase la 31 martie 2005 [considerentele (11), (25) și (26) ale deciziei atacate].

56 În legătură cu aplicarea în timp a unei norme de drept în lipsa unor dispoziții tranzitorii, trebuie să se distingă, în speță, normele de competență de normele de drept material.

57 În ceea ce privește normele care reglementează competența instituțiilor Uniunii, reiese din jurisprudență că dispoziția care constituie temeiul juridic al unui act și care împuternicește instituția Uniunii să adopte actul în cauză trebuie să fie în vigoare la momentul adoptării acestuia (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 4 aprilie 2000, Comisia/Consiliul, C-269/97, Rec., p. I-2257, punctul 45).

58 În speță, articolul 88 CE este cel care constituie temeiul juridic ce atribuie Comisiei competența de a adopta decizii în materia ajutoarelor de stat și care o autorizează în mod permanent, din 1968, să se pronunțe cu privire la compatibilitatea măsurilor de ajutor, conform articolului 87 CE, cu piața comună.

59 În ceea ce privește normele de drept material, acestea reglementează de la intrarea lor în vigoare toate efectele viitoare ale unor situații care au apărut sub incidența normei anterioare. În consecință, normele de drept material nu se aplică efectelor stabilite anterior intrării lor în vigoare, cu excepția cazului în care sunt îndeplinite condițiile excepționale de aplicare retroactivă (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 14 aprilie 1970, Brock, 68/69, Rec., p. 171, punctul 6, Hotărârea Curții din 29 ianuarie 2002, Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, Rec., p. I-1049, punctul 49, Hotărârea Curții din 24 septembrie 2002, Falck și Acciaierie di Bolzano/Comisia, C-74/00 P și C-75/00 P, Rec., p. I-7869, punctul 119, Hotărârea Tribunalului din 14 februarie 2007, Simões Dos Santos/OAPI, T-435/04, RepFP, p. I-A-2-61 și II-A-2-427, punctul 100, și Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, González y Díez/Comisia, T-25/04, Rep., p. II-3121, punctul 70).

60 În ceea ce privește ajutoarele notificate și neplătite, în cadrul sistemului Uniunii de control al ajutoarelor de stat, data la care efectele ajutorului avut în vedere devin stabilite coincide cu momentul în care Comisia adoptă decizia prin care se pronunță cu privire la compatibilitatea ajutorului menționat cu piața comună. Astfel, normele, principiile și criteriile de apreciere a compatibilității ajutoarelor de stat, în vigoare la data la care Comisia adoptă decizia, pot fi, în principiu, considerate ca fiind mai bine adaptate contextului concurențial (Hotărârea Curții din 11 decembrie 2008, Comisia/Freistaat Sachsen, C-334/07 P, Rep., p. I-9465, punctele 50-53). Acest lucru se datorează faptului că ajutorul în cauză nu ar crea avantaje sau dezavantaje reale pe piața comună decât cel mai devreme la data la care Comisia decide să îl autorizeze sau să nu îl autorizeze.

61 În schimb, pentru ajutoarele plătite ilegal fără notificare prealabilă, normele de drept material aplicabile sunt cele în vigoare la momentul la care ajutorul a fost plătit, întrucât avantajele și dezavantajele cauzate de un asemenea ajutor s-au materializat în perioada în care a fost plătit ajutorul în cauză (Hotărârea Tribunalului din 15 aprilie 2008, SIDE/Comisia, T-348/04, Rep., p. II-625, punctele 58-60).

62 Rezultă că, în speță, nu se poate reproșa Comisiei că nu a aplicat Regulamentul nr. 1177/2002, întrucât ajutorul avut în vedere fusese notificat și neplătit. Astfel, avantajele și dezavantajele efective ale măsurii notificate pe piața comună nu erau de natură să se materializeze înainte de adoptarea deciziei atacate, care a fost luată după data expirării Regulamentului nr. 1177/2002, și anume 31 martie 2005.

63 Argumentul potrivit căruia articolul 4 din Regulamentul nr. 1177/2002 prevedea că acesta din urmă se aplica în cazul contractelor încheiate înainte de 31 martie 2005 nu infirmă concluzia potrivit căreia Regulamentul nr. 1177/2002 nu era aplicabil măsurii notificate. Astfel, articolul 4 din Regulamentul nr. 1177/2002 precizează, ca și articolul 2 din același regulament, condițiile materiale care trebuie să fie îndeplinite pentru ca, în temeiul acestui regulament, Comisia să poată adopta o decizie de declarare a ajutorului în cauză compatibil cu piața comună. Cu toate acestea, aplicarea în timp a regulamentului menționat este reglementată de articolul 5 din acesta și de principiile expuse la punctele 57-60 de mai sus.

64 Desigur, faptul că data care determină normele de drept material aplicabile coincide, în ceea ce privește un ajutor notificat și neplătit, cu adoptarea de către Comisie a unei decizii care se pronunță asupra compatibilității ajutorului menționat înseamnă că această instituție poate, prin adaptarea duratei examinării măsurii de ajutor notificate, să provoace aplicarea unei norme de drept material intrată în vigoare ulterior notificării măsurii respective Comisiei. Totuși, această ipoteză, care, în fond, nu este prezentă în speță, întrucât măsura notificată a fost notificată după data expirării Regulamentului nr. 1177/2002, nu poate justifica o derogare de la principiul potrivit căruia noile norme de drept material reglementează de la intrarea lor în vigoare toate efectele viitoare ale situațiilor apărute sub incidența normelor vechi.

65 În această privință, trebuie să se arate că posibilitatea Comisiei de a opta pentru aplicarea fie a noii norme, fie a celei vechi este circumscrisă și contrabalansată, pe de o parte, de faptul că statele membre dispun de o putere discreționară în ceea ce privește data la care notifică măsurile de ajutor și, pe de altă parte, de faptul că articolul 4 din Regulamentul nr. 659/1999 invită Comisia, potrivit principiului bunei administrări, să acționeze cu diligență (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Tribunalului din 18 noiembrie 2004, Ferriere Nord/Comisia, T-176/01, Rec., p. II-3931, punctul 62 și jurisprudența citată).

66 Faptul că statele membre erau obligate, pentru a beneficia de aplicarea Regulamentului nr. 1177/2002, să notifice măsurile de ajutor avute în vedere înainte de expirarea regulamentului menționat și înainte ca toate contractele eligibile pentru ajutoare să fie semnate nu este susceptibil să pună sub semnul întrebării aplicarea, în cazul sistemului Uniunii de control al ajutoarelor de stat, a principiilor care reglementează aplicarea în timp a normelor de drept material. Astfel, este inerent sistemului de control prealabil al măsurilor de ajutor de stat faptul că notificările trebuie să conțină, în mod necesar, estimări în ceea ce privește cuantumurile globale ale ajutoarelor avute în vedere. Acest lucru este valabil în mod special în cazul unei măsuri care vizează ajutoare operaționale precum cele în cauză în speță.

67 Având în vedere toate cele ce precedă și în lipsa unor dispoziții tranzitorii care să extindă domeniul de aplicare temporal al Regulamentului nr. 1177/2002, se impune respingerea în întregime a primului motiv.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea articolelor 87 CE, 88 CE și 253 CE

Argumentele părților

68 Republica Italiană susține că, chiar și în ipoteza în care măsura notificată ar trebui considerată un ajutor nou, în măsura în care nu intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1177/2002, Comisia a încălcat articolul 87 alineatele (2) și (3) CE, precum și articolul 88 alineatul (3) CE, întrucât a omis, în decizia atacată, să examineze în mod efectiv dacă măsura notificată putea fi considerată compatibilă cu piața comună în temeiul uneia dintre derogările prevăzute la articolul 87 alineatele (2) și (3) CE, în particular cele precizate la articolul 87 alineatul (3) literele (b) și (c) CE.

69 Comisia ar fi considerat, astfel, că măsura notificată era incompatibilă cu piața comună pentru simplul motiv că Regulamentul nr. 1177/2002 expirase și că măsura nu se încadra în niciuna dintre ipotezele prevăzute în secțiunile 3.1 și 3.2 din Cadrul pentru ajutoarele de stat în domeniul construcțiilor navale, citat la punctul 12 de mai sus.

70 Potrivit Republicii Italiene, reiese din jurisprudență că Comisia trebuie să examineze întotdeauna din oficiu eventuala compatibilitate a ajutorului în sensul articolului 87 alineatele (2) și (3) CE, cu excepția cazului în care există circumstanțe evidente care lipsesc schema în cauză de orice justificare posibilă. Această ultimă ipoteză nu ar fi avută în vedere în speță, întrucât măsura notificată consta numai în refinanțarea unei scheme de ajutor care fusese deja declarată compatibilă cu piața comună și în privința căreia toate celelalte condiții rămâneseră neschimbate.

71 În orice caz, Republica Italiană adaugă că, în cursul procedurii administrative, a încercat să atragă atenția Comisiei asupra faptului că măsura notificată era necesară pentru a atinge o egalitate concurențială între toți operatorii susceptibili să beneficieze de ajutor. Republica Italiană subliniază de asemenea că lipsa ajutorului ar fi putut conduce la închiderea șantierelor navale. Cu toate acestea, în decizia atacată, Comisia nu ar fi furnizat niciun răspuns adecvat la aceste afirmații.

72 Pe de altă parte, Republica Italiană solicită Tribunalului să aprecieze măsura notificată în sine și să o declare compatibilă cu piața comună.

73 În plus, Republica Italiană afirmă, din aceleași motive ca cele expuse la punctele 68-71 de mai sus, că motivele prezentate în considerentul (26) al deciziei atacate sunt insuficiente, ceea ce este echivalent, potrivit acesteia, cu o încălcare a articolului 253 CE. În această privință, Republica Italiană face trimitere la jurisprudența potrivit căreia, pentru a-și respecta obligația de motivare, Comisia trebuie să invoce circumstanțe specifice, iar nu generale.

74 În sfârșit, Republica Italiană susține că decizia atacată este de asemenea viciată de o lipsă a motivării, întrucât Comisa s-a limitat să examineze măsura notificată fără a ține cont, în analiza sa, de schema din 2004, la care făcea trimitere măsura notificată.

75 Comisia solicită respingerea motivului.

Aprecierea Tribunalului

76 Cu titlu prealabil, trebuie respinsă ca inadmisibilă cererea Republicii Italiene prin care aceasta invită Tribunalul să decidă că măsura notificată este compatibilă cu piața comună. Astfel, întrucât controlul instanței în temeiul articolului 230 CE privește exclusiv legalitatea deciziei atacate, acesta nu poate conduce Tribunalul la modificarea deciziei atacate sau la adaptarea unei noi decizii care să o înlocuiască (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 22 decembrie 2008, British Aggregates/Comisia, C-487/06 P, Rep., p. I-10505, punctul 141). Rezultă de aici că, în speță, Tribunalul trebuie să se limiteze la examinarea legalității deciziei atacate strict în lumina criticilor invocate de Republica Italiană împotriva acesteia.

77 În fond, în ipoteza în care cererea menționată anterior ar trebui să fie înțeleasă în sensul că solicita anularea deciziei atacate pentru motivele că această decizie ar încălca principiile egalității de tratament și protecției încrederii legitime, aceasta va fi tratată în cadrul aprecierii privind cel de al patrulea motiv.

78 În ceea ce privește critica întemeiată pe faptul că considerentul (26) al deciziei atacate ar fi viciat de o motivare insuficientă, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, motivarea impusă prin articolul 253 CE trebuie să fie adaptată naturii actului în cauză și trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar instanței competente, să își exercite controlul. Cerința motivării trebuie apreciată în funcție de împrejurările cauzei, în special de conținutul actului, de natura motivelor invocate, precum și de interesul de a primi explicații propriu destinatarului actului sau altor persoane vizate în mod direct și individual de acesta. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, în măsura în care problema dacă motivarea unui act respectă condițiile impuse prin articolul 230 CE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în funcție de contextul său, precum și de ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă (a se vedea Hotărârea Curții

din 1 iulie 2008, Chronopost/UFEX și alții, C-341/06 P și C-342/06 P, Rep., p. I-4777, punctul 88 și jurisprudența citată).

79 În speță, trebuie să se constate că atât Republica Italiană, cât și Tribunalul sunt în măsură, ținând cont de enunțurile expuse în considerentele (11) și (25)-(35) ale deciziei atacate, să înțeleagă raționamentul Comisiei privind examinarea compatibilității măsurii notificate cu piața comună. Astfel, reiese din considerentele (11) și (26) ale deciziei atacate că Comisia a considerat că Regulamentul nr. 1177/2002 expirase la 31 martie 2005 și că nu era aplicabil măsurii notificate. În considerentele (29) și (30) ale deciziei atacate, Comisia a înlăturat ca nepertinente principiile protecției încrederii legitime și egalității de tratament, pentru motivul că nu oferise, prin decizia de aprobare din 2004, nicio asigurare în ceea ce privește o majorare eventuală și ulterioară a bugetului alocat schemei din 2004. În sfârșit, în considerentul (31) și următoarele ale deciziei atacate, Comisia a expus în mod exhaustiv motivele pentru care considera că jurisprudența invocată de Republica Italiană nu era aplicabilă în speță.

80 Având în vedere jurisprudența citată la punctul 78 de mai sus și în lumina considerentelor (11) și (25)-(35) ale deciziei atacate, precum și a faptului că în speță revenea Republicii Italiene sarcina de a demonstra că măsura notificată era compatibilă cu piața comună (a se vedea punctele 83-85 de mai jos), se impune respingerea ca nefondată a criticii întemeiate pe o motivare insuficientă.

81 În ceea ce privește afirmația potrivit căreia Comisia s-ar fi limitat să examineze măsura notificată fără să cuprindă în analiza sa schema din 2004, aceasta trebuie să fie respinsă ca neîntemeiată. Din decizia atacată rezultă că Comisia a estimat efectiv că bugetul inițial de 10 milioane de euro făcea parte integrantă din schema din 2004,

întrucât aceasta a concluzionat că majorarea acestui buget constituia o modificare a ajutorului existent [considerentele (7)-(9) și (11) ale deciziei atacate]. În măsura în care această critică ar trebui înțeleasă în sensul că urmărește să conteste concluzia menționată, trebuie să se constate că Tribunalul a aprobat-o deja în cadrul examinării primului motiv.

82 În ceea ce privește critica potrivit căreia Comisia a săvârșit o eroare prin omiterea evaluării faptului dacă măsura notificată putea fi considerată compatibilă cu piața comună în temeiul uneia dintre derogările prevăzute la articolul 87 alineatele (2) și (3) CE, în particular cele precizate de articolul 87 alineatul (3) literele (b) și (c) CE, aceasta trebuie de asemenea să fie respinsă ca nefondată.

83 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, în cazul în care Comisia decide să deschidă procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE, revine statului membru în cauză și beneficiarului potențial al ajutorului de stat obligația de a prezenta argumentele care urmăresc să demonstreze că proiectul de ajutor corespunde excepțiilor prevăzute în temeiul tratatului, obiectul procedurii oficiale de investigare fiind chiar acela de a aduce clarificări Comisiei cu privire la ansamblul datelor cauzei. Deși Comisia este obligată să își formuleze cu claritate îndoielile cu privire la compatibilitatea ajutorului atunci când deschide o procedură oficială pentru a permite statului membru și persoanelor interesate să le răspundă cât mai bine, nu este mai puțin adevărat că revine în special solicitantului ajutorului obligația de a risipi aceste îndoieli și de a stabili că proiectul de ajutor îndeplinește condițiile de acordare (a se vedea Hotărârea Ferriere Nord/Comisia, punctul 65 de mai sus, punctele 93 și 94 și jurisprudența citată).

84 Tot potrivit acestei jurisprudențe, deși articolul 88 alineatul (2) CE impune Comisiei ca, înainte să ia o decizie, să obțină informațiile de la părțile interesate, acesta nu îi interzice să concluzioneze, în lipsa unor asemenea informații, că un ajutor este incompatibil cu piața comună. În particular, Comisia nu poate fi criticată că nu ar fi ținut seama de eventuale elemente de fapt sau de drept care i-ar fi putut fi prezentate în cursul procedurii administrative, însă care nu au fost prezentate, Comisia neavând obligația de a examina din oficiu și prin evaluare care sunt elementele ce ar fi putut

să îi fie prezentate (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 14 ianuarie 2004, Fleuren Compost/Comisia, T-109/01, Rec., p. II-127, punctele 48 și 49 și jurisprudența citată).

85 Întrucât legalitatea unei decizii în materia ajutoarelor de stat trebuie să fie apreciată în funcție de informațiile de care Comisia putea să dispună la momentul la care a adoptat decizia, nimeni nu poate invoca, în fața instanței comunitare, elemente care nu au fost expuse în cursul procedurii precontencioase prevăzute la articolul 88 CE (a se vedea în acest sens Hotărârea Fleuren Compost/Comisia, punctul 84 de mai sus, punctul 51 și jurisprudența citată).

86 În speță, Comisia a reținut, în considerentele (26) și (27) ale deciziei atacate, că Republica Italiană se referise, în cursul procedurii administrative, la Regulamentul nr. 1177/2002 și la principiile protecției încrederii legitime și egalității de tratament pentru a-și întemeia cererea de autorizare a măsurii notificate. Pe de altă parte, reiese din considerentele (25)-(36) ale deciziei atacate că Comisia a examinat efectiv și a respins argumentele și jurisprudența invocate în această privință de Republica Italiană.

87 În cursul ședinței, Republica Italiană a fost invitată de Tribunal să precizeze elemente pertinente suplimentare pe care le-ar fi prezentat Comisiei în cursul procedurii administrative, dar pe care aceasta refuzase să le examineze. Or, trebuie să se constate că Republica Italiană nu a putut face trimitere la alte argumente decât cele examinate și respinse de Comisie în decizia atacată.

88 Având în vedere toate cele ce precedă, se impune respingerea celui de al treilea motiv în ansamblul său.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și egalității de tratament

Argumentele părților

89 Republica Italiană susține că, chiar dacă s-ar admite că măsura notificată era incompatibilă cu piața comună, reiese din jurisprudență că Comisia ar fi trebuit să o aprobe, potrivit principiilor protecției încrederii legitime și egalității de tratament.

90 Astfel, dat fiind că decizia de aprobare din 2004 nu ar fi acordat nicio importanță bugetului consacrat ajutoarelor destinate constructorilor navali, Republica Italiană și destinatarii finali ai schemei de ajutoare se puteau aștepta în mod legitim ca Comisia să aprobe măsura notificată, întrucât aceasta s-ar fi înscris în schema din 2004, din moment ce doar ar fi majorat bugetul global, fără să aducă nicio altă modificare condițiilor de aplicare a schemei respective.

91 Comisia ar fi încălcat, de asemenea, principiul egalității de tratament, întrucât decizia atacată ar implica faptul că anumite șantiere navale nu au putut beneficia de schema de ajutoare, deși se găseau într-o situație de fapt și de drept identică cu cea a beneficiarilor efectivi ai schemei de ajutoare.

92 Prin măsura notificată, Republica Italiană urmărea tocmai să restabilească principiul egalității de tratament. Aceasta ar fi majorat bugetul global alocat schemei de ajutoare în cauză pentru ca niciun șantier care a încheiat un contract de construcție navală susceptibil să beneficieze de schema respectivă de ajutoare să nu fie privat de dreptul său din cauza unei acoperiri financiare insuficiente.

93 Comisia solicită respingerea motivului.

Aprecierea Tribunalului

94 Cu titlu prealabil, trebuie subliniat că premisa pe care se întemeiază în parte motivul Republicii Italiene, și anume că decizia de aprobare din 2004 nu ar fi acordat nicio importanță bugetului consacrat ajutoarelor destinate constructorilor navali, a fost deja respinsă la punctul 42 de mai sus.

95 Prin urmare, afirmația potrivit căreia Comisia ar fi încălcat principiul protecției încrederii legitime nu poate fi primit, întrucât nimeni nu poate invoca o încălcare a principiului protecției încrederii legitime în lipsa unor asigurări precise pe care i le-ar fi oferit instituția vizată (Hotărârea Tribunalului din 19 martie 2003, Innova Privat-Akademie/Comisia, T-273/01, Rec., p. II-1093, punctul 26).

96 În cele din urmă, trebuie să se constate că Regulamentul nr. 1177/2002 nu cuprinde nici dispoziții care să scutească statele membre de obligația lor de notificare în temeiul articolului 88 alineatul (3) CE, nici dispoziții care să modifice definiția noțiunilor aferente, precum noțiunea de modificare a unui ajutor existent. Dimpotrivă, acest regulament condiționează aplicarea sa de respectarea dispozițiilor articolului 88 CE și ale Regulamentului nr. 659/1999. Prin urmare, decizia de aprobare din 2004, care

se întemeiază pe Regulamentul nr. 1177/2002, nu putea în niciun caz să fie de natură să creeze o încredere legitimă dincolo de ceea ce era expus în mod explicit în decizia menționată, și anume autorizarea Republicii Italiene de a acorda ajutoare cu o valoare globală de 10 milioane de euro.

97 În ceea ce privește argumentul întemeiat pe încălcarea principiului egalității de tratament, trebuie să se sublinieze că acesta este vădit lipsit de temei. Faptul că Regulamentul nr. 1177/2002 nu se aplică măsurii notificate decurge din aplicarea unei norme de drept și nu rezultă din exercitarea unei marje de apreciere. Prin urmare, motivul pentru care contractele vizate de măsura notificată nu ar beneficia de ajutoare în temeiul Regulamentului nr. 1177/2002 este legat numai de caracterul temporar al acestui regulament și de faptul că Republica Italiană nu a notificat măsura în cauză, astfel încât să poată fi adoptată o decizie de către Comisie înainte de expirarea regulamentului menționat.

98 Prin urmare, al patrulea motiv trebuie respins.

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului contradictorialității

Argumentele părților

99 Republica Italiană reproșează Comisiei că, în decizia atacată, a luat în considerare recomandarea OSL privind Regulamentul nr. 1177/2002 fără să fi inițiat în prealabil o dezbatere contradictorie cu autoritățile italiene în această privință în cursul

procedurii administrative. Prin urmare, potrivit Republicii Italiene, Comisia nu își putea întemeia decizia pe procedura în fața OSL și pe rezultatele acesteia. Faptul că în cursul procedurii administrative aceasta a ridicat problema procedurii în cadrul OSL nu ar fi relevant, întrucât ar fi făcut acest lucru cu titlu neesențial, pentru a sublinia că această din urmă procedură nu avea niciun efect suspensiv asupra aplicării Regulamentului nr. 1177/2002 și nici asupra măsurii notificate.

100 Comisia solicită respingerea motivului.

Aprecierea Tribunalului

101 Trebuie amintit că, prin scrisoarea sa din 7 iulie 2008, Republica Italiană a semnalat Comisiei că în opinia sa procedura în fața OSL privind Regulamentul nr. 1177/2002 nu poate împiedica șantierele navale care au introdus o cerere de ajutor înainte de sfârșitul procedurii menționate să beneficieze de ajutor în temeiul Regulamentului nr. 1177/2002 și al schemei din 2004.

102 În considerentele (35)-(37) ale deciziei atacate, Comisia a răspuns la această afirmație. În această privință, Comisia a susținut că decurgea din jurisprudență că Regulamentul nr. 1177/2002 trebuia să fie interpretat, în măsura posibilului, în lumina obligațiilor Comunității în cadrul OMC. Prin urmare, Comisia a constatat că procedura în fața OSL, la care Republica Italiană făcuse trimitere în scrisoarea sa din 7 iulie 2008, determinase OSL, la 20 iunie 2005, să concluzioneze că Regulamentul nr. 1177/2002 și diversele scheme naționale care îl aplicau încălcau normele OMC. Comisia a indicat apoi că Comunitatea informase OMC la 20 iulie 2005 cu privire la faptul că

Regulamentul nr. 1177/2002 expirase la 31 martie 2005 și că statele membre nu mai puteau, așadar, să acorde ajutoare în temeiul acestui regulament. Comisia a concluzionat în această privință că Comunicarea către OMC constituia un angajament din partea Comunității față de OMC de a nu mai aplica Regulamentul nr. 1177/2002.

103 În lumina acestor fapte, nu se poate imputa Comisiei faptul că a încălcat principiul contradictorialității. Dimpotrivă, răspunzând la o afirmație a Republicii Italiene, Comisia a respectat dreptul la apărare al acesteia, în special dreptul său de a fi ascultată. Faptul că acest răspuns cuprindea concluzia pe care Comisia o deducea din rezultatul procedurii în fața OSL nu infirmă această considerație, din moment ce Republica Italiană era cea care abordase, în scrisoarea sa din 7 iulie 2008, problema implicațiilor respectivei proceduri asupra aplicării Regulamentului nr. 1177/2002.

104 Se impune, așadar, respingerea celui de al cincilea motiv.

Cu privire la al șaselea motiv, întemeiat pe luarea în considerare a normelor OMC în aprecierea compatibilității măsurii notificate cu piața comună

Argumentele părților

105 Prin acest motiv, Republica Italiană susține că, prin aprecierea compatibilității măsurii notificate cu normele OMC, Comisia a săvârșit o eroare de drept. Astfel, în cadru aprecierii unui proiect de ajutoare de stat în temeiul articolului 88 alineatul (3) CE, precum cel vizat în speță, Comisia nu își putea întemeia evaluarea pe alte considerații decât cele precizate la articolul 87 CE.

106 Republica Italiană subliniază de asemenea că problema dacă o schemă de ajutoare este potențial incompatibilă cu normele OMC trebuie să fie soluționată de Curte în cadrul procedurii prevăzute la articolul 226 CE.

107 Ar decurge din cele ce precedă că Comisia, procedând la evaluarea compatibilității măsurii notificate cu normele OMC, ar fi acționat în afara competenței sale și ar fi încălcat articolul 88 alineatul (3) CE, precum și articolele 87 CE și 226 CE.

108 Comisia contestă susținerea potrivit căreia ar fi examinat compatibilitatea măsurii notificate cu normele OMC.

Aprecierea Tribunalului

109 Trebuie să se constate că din considerentul (26) al deciziei atacate reiese că Comisia a considerat că măsura notificată era incompatibilă cu piața comună având în vedere, pe de o parte, faptul că Regulamentul nr. 1177/2002 expirase și, pe de altă parte, faptul că nu exista un alt temei legal pe care să se poată întemeia o decizie de compatibilitate.

110 În considerentul (37) al deciziei atacate, Comisia a indicat, ca răspuns la argumentul Republicii Italiene expus în considerentul (35) al deciziei atacate, că Comunitatea informase OMC, la 20 iulie 2005, despre faptul că Regulamentul nr. 1177/2002 expirase la 31 martie 2005 și că statele membre nu mai puteau, prin urmare, să acorde ajutoare în temeiul acestui regulament. Comisia a concluzionat în această privință că Comunicarea către OMC constituia un angajament din partea Comunității față de OMC de a nu mai aplica Regulamentul nr. 1177/2002.

111 Prin urmare, coroborarea considerentelor (26) și (37) ale deciziei atacate arată că, în cadrul acestei decizii, Comisia a considerat că aprobarea eventuală a măsurii notificate ar fi fost atât incompatibilă cu piața comună, cât și contrară angajamentelor Comunității în raport cu OMC, concluzia privind incompatibilitatea măsurii notificate cu piața comună fiind o apreciere distinctă, autonomă și prealabilă celei privind responsabilitățile Comunității față de OMC.

112 Rezultă că al treilea motiv al reclamantei nu poate fi primit.

Cu privire la al șaptelea motiv, întemeiat pe faptul că decizia atacată este întemeiată pe Comunicarea către OMC

Argumentele părților

113 Republica Italiană arată că decizia atacată este viciată de o nelegalitate, în măsura în care aceasta se întemeiază pe Comunicarea către OMC, în care se declară că statele membre nu mai puteau acorda ajutoare în temeiul Regulamentului nr. 1177/2002, întrucât acesta expirase la 31 martie 2005.

114 În această privință, în primul rând, Republica Italiană susține că nu a fost niciodată informată cu privire la Comunicarea către OMC, ceea ce ar fi trebuit să împiedice Comisia să o ia în considerare cu ocazia adoptării deciziei atacate.

115 În al doilea rând, Republica Italiană susține că respectiva comunicare nu permitea Comisiei, în orice caz, să refuze autorizarea măsurii notificate. Astfel, prin Comunicarea către OMC, Comisia ar fi declarat numai că nu intenționa să prelungească

Regulamentul nr. 1177/2002. Prin urmare, statele membre ar fi fost constrânse să nu acorde ajutoare întreprinderilor pentru contracte de construcție navală semnate după 31 martie 2005. Prin urmare, Comunicarea către OMC nu le-ar fi scutit de obligația de a respecta drepturile la ajutoare dobândite de întreprinderi în temeiul contractelor semnate înainte de 31 martie 2005.

116 Comisia solicită respingerea motivului.

Aprecierea Tribunalului

117 Trebuie să se arate că articolul 1 din decizia atacată precizează că măsura notificată nu poate fi pusă în executare, întrucât aceasta nu este compatibilă cu piața comună.

118 Astfel cum s-a subliniat la punctul 111 de mai sus, trimiterea care figurează în decizia atacată la Comunicarea către OMC nu avea alt scop decât acela de a arăta, ca răspuns la întrebările Republicii Italiene și cu titlu neesențial, că aprobarea eventuală a măsurii notificate ar fi fost, în plus, în contradicție cu angajamentele Comunității în raport cu OMC. Astfel, reiese din considerentul (26) al deciziei atacate că, atunci când a concluzionat că măsura notificată era incompatibilă cu piața comună, Comisia nu s-a întemeiat deloc pe Comunicarea către OMC.

119 Rezultă că Comunicarea către OMC nu a avut, în orice caz, niciun impact asupra dispozitivului deciziei atacate.

120 Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că nici al șaptelea motiv nu poate fi primit.

121 Prin urmare, acțiunea trebuie respinsă în întregime.

Cu privire la cheltuielile de judecată

122 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Republica Italiană a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor Comisiei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a opta)

declară și hotărăște:

1) Respinge acțiunea.

2) Obligă Republica Italiană la plata cheltuielilor de judecată.

Martins Ribeiro Papasavvas Wahl

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 3 februarie 2011.

Semnături

Cuprins

Cadrul juridic ..... II - 100

Istoricul cauzei ..... II - 104

Procedura și concluziile părților ..... II - 107

În drept ..... II - 108

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe calificarea eronată a măsurii notificate drept ajutor nou ..... II - 108

Argumentele părților ..... II - 108

Aprecierea Tribunalului ..... II - 111

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea Regulamentului nr. 1177/2002 II - 115

Argumentele părților ..... II - 115

Aprecierea Tribunalului ..... II - 116

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea articolelor 87 CE, 88 CE și 253 CE ..... II - 120

Argumentele părților ..... II - 120

Aprecierea Tribunalului ..... II - 122

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și egalității de tratament ..... II - 126

Argumentele părților ..... II - 126

Aprecierea Tribunalului ..... II - 127

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului contradictorialității ..... II - 128

Argumentele părților ..... II - 128

Aprecierea Tribunalului ..... II - 129

Cu privire la al șaselea motiv, întemeiat pe luarea în considerare a normelor OMC în aprecierea compatibilității măsurii notificate cu piața comună ..... II - 130

Argumentele părților ..... II - 130

Aprecierea Tribunalului ..... II - 131

Cu privire la al șaptelea motiv, întemeiat pe faptul că decizia atacată este întemeiată pe Comunicarea către OMC ..... II - 132

Argumentele părților ..... II - 132

Aprecierea Tribunalului ..... II - 133

Cu privire la cheltuielile de judecată ..... II - 134